

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarksenter AS:
ELVEMUSLING 2009.

Oppsummering av feltaktivitet og informasjonsarbeid

Januar 2010

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Notat utarbeidet av Kistefos Skogtjenester AS v/Geir Høitomt

ELVEMUSLING 2009.

Elvemusling er en truet art i Europa. Den er oppført på Bern-konvensjonens liste over truede arter. Norge har en stor andel av Europas elvemuslinger, og har derfor et særlig ansvar for å sikre arten. Også i Norge er mange bestander i tilbakegang, og flere er tapt grunnet forurensning, vassdragsinngrep og tidligere overbeskatning ved perlefiske.

Direktoratet for Naturforvaltning har iverksatt en handlingsplan for elvemusling, som et ledd i regjeringens satsing på ivaretagelse av biologisk mangfold (Direktoratet for Naturforvaltning, 2006). Det er en egen nettside knyttet til arbeidet med handlingsplanen med utfyllende informasjon om arten og arbeidet for å ivareta den. Fylkesmennene i Sør-Trøndelag, Rogaland og Oppland har ansvaret for gjennomføring av handlingsplanen.

Nyere undersøkelser har påvist elvemusling på 14 lokaliteter i Oppland fordelt på 5 vassdrag, alle i Vest-Oppland (Jensen, P.E. 1996). I tillegg ble forekomst påvist i Lomsdalselva i 2007 (Høitomt, G. 2007), i Bjoneelva i 2008 (Høitomt, G. 2008) samt i Gjerdingselva i 2009 (Høitomt, G. 2009). Med de svært få forekomstene av elvemusling i Oppland må arten betraktes som truet i vårt distrikt, og hensynet til bevaring av de kjente forekomstene må gis høy prioritet. Elvemusling er plassert i kategorien sårbar (VU) på den norske rødlista (Kålås, J.A. 2006) og arten er nå totalfredet i Norge.

Figur 1. Kart over kjente forekomster av elvemusling i Oppland. (kilde. Fylkesmannen i Oppland)

I henhold til DN's handlingsplan er økt kunnskap om utbredelsen av elvemusling et prioritert tiltak, det samme er vektlegging av informasjon til grunneiere og andre, skoleverket bør tilbys et undervisningsopplegg for elvemusling og biotopforbedrende tiltak bør vurderes.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS videreførte i 2009 arbeidet med registrering og oppfølging av elvemuslinglokaliteter i Randsfjordområdet (tabell 1). Dette arbeidet skjer i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland og Statens Naturoppsyn. 5 av de 9 intakte forekomstene av elvemusling i Oppland finnes i elver knyttet til Randsfjorden (figur 1). Feltundersøkelser ble i 2009 foretatt i Skjerra, Fallselva, Etna og Lomsdalselva.

I tillegg ble det gjennomført møter og feltbefaringer for å bygge opp økt lokal kompetanse om elvemusling. Både grunneiere, kommuner, museumsansatte, skoleverket og prosjektleder for Vannområde Randsfjorden deltok i møter/befaringer.

Tabell 1. Skjematisk oversikt over gjennomført arbeid knyttet til elvemusling i 2009.

2.2	Randsfjordmuseene, avd. Lands Museum	Deltok på markering av Verdens Våtmarksdag. Temamøte om elvemusling.
24.6	Landsbyen Næringshage	Temamøte om elvemusling med ulike aktører fra bl.a. Randsfjordmuseene og Vannregionen.
25.6	Skjerras utløp i Trevatn, S.Land	Søk etter elvemusling. Etter innspill fra lokalkjente ble denne lokaliteten undersøkt, men uten funn av elvemusling.
	Fallselva	Befaring elvemuslinglokalitet. Anleggsarbeid pågår i Fallselva og betydelig nedslamming ble konstatert på muslinglokalitet ved Skrankefoss.
27.8	Lomsdalselva	Befaring elvemuslinglokalitet med lokale samarbeidspartnere. Formålet med turen var å vise fram arten i sitt naturlige habitat, samt foreta fotodokumentasjon.
11.9	Etna	Søk etter elvemusling. Etter innspill fra lokalkjente ble en lokalitet undersøkt, men uten funn av elvemusling.
19.10	Begna	Innsamling av elvemusling til utstilling i regi av DNV. Se eget notat nedenfor.
5.11	Begna	Utsetting av elvemusling etter utstilling
10.11	Lomsdalselva	Befaring elvemuslinglokalitet vedrørende kjørespor. Kommunen tok initiativ til befaring etter henvendelse om kryssing av elva med skogsmaskiner. Saken fulgt opp mot Fylkesmann og grunneier. Tiltak vurderes sommer 2010.

NOTAT: ELVEMUSLINGUTSTILLING.

På oppdrag fra Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter (DNV) har undertegnede stått ansvarlig for innhenting av levende elvemusling for tidsbegrenset bruk i innendørs akvarium. Tillatelse til innsamling av 3 stk levende elvemusling fra Begna ble gitt av Fylkesmannen i Oppland, v/Ola Hegge. Muslingene er benyttet i forbindelse med et våtmarkssymposium/utstilling i Landsbyen Næringshage arrangert av DNV.

3 stk elvemusling ble hentet i Begna ved Strandbråten 19.10.2009. Muslingene ble fraktet til Dokka i en plastkasse med vann og elvegrus, og satt ut i akvariet på Landsbyen Næringshage samme dag. Muslingene ble holdt under jevnlig oppsyn fram til 5.11. Denne dagen ble de fraktet tilbake til Begna og satt tilbake i elva ved Strandbråten. Elvemuslingene syntes å ha klart oppholdet i akvariet godt, og festet seg umiddelbart til elvehunnen etter utsetting.

Dokka 6.11.2009. Statens Naturoppsyn v/Geir Høitomt

NOEN BILDER FRA 2009

Feltbefaring i Lomsdalselva 27.8.2009. Foto: Thor Østbye

Feltbefaring i Lomsdalselva 27.8.2009. Foto: Thor Østbye

Elvemusling i Lomsdalselva 27.8.2009. Foto: Thor Østbye

Skjerras utløp i Trevatn. Undersøkt lokalitet 25.6. 2009. Foto: Geir Høitomt

Skjerras utløp i Trevatn. Undersøkt lokalitet 25.6. 2009. Foto: Geir Høitomt

Etna ved "Kjerringhuska". Undersøkt lokalitet 25.6. 2009. Foto: Geir Høitomt

Begna ved Strandbråten. Gjenutsetting av innsamlet elvemusling, 5.11. 2009. Foto: Geir Høitomt

Aktuelle tiltak i 2010.

Etna, Etnedal og Nordre Land kommuner	Undersøkte gamle elvemuslinglokaliteter i henhold til informasjon gitt av eldre lokalkjente (påbegynt i 2009)
Etna, Nordre Land kommune	Sikre referansemateriale (døde skjell) fra de kjente elvemuslingforekomstene i elva
Leppa, Nordre Land kommune	Sjekke vassdraget for eventuell forekomst av elvemusling.
Lomsdalselva, Søndre Land kommune	Undersøke reproduksjonen i de kjente elvemuslingforekomstene i elva (el-fiske, graveprøver)
Lomsdalselva, Søndre Land kommune	Vurdere biotopforbedrende tiltak etter storflommen i august 2007 i samråd med Fylkesmannen, Søndre Land kommune og grunneiere.
Lomsdalselva, Søndre Land kommune	Vurdere forebyggende tiltak ved krysningpunkt for skogsmaskiner i samråd med Fylkesmannen, Søndre Land kommune og grunneiere.
Lomsdalselva, Søndre Land kommune	Sjekke øvre deler av vassdraget (oppstrøms Lomsjøen) for eventuell forekomst av elvemusling.
Randselva, Jevnaker kommune	Oppdatere kunnskapen om denne muslingforekomsten og sikre referansemateriale (døde skjell)
Fallselva, Søndre Land kommune	Oppdatere kunnskapen om denne muslingforekomsten og sikre referansemateriale (døde skjell). Vurdere effekten av nedslamming etter anleggsarbeidet i elva
Sløvikselva, Jevnaker kommune	Sjekke vassdraget for eventuell forekomst av elvemusling.
Skoleverket	Utarbeide undervisningsopplegg for skoleverket (som beskrevet i DN's handlingsplan)

Litteratur.

Arvidson, B. & Søderberg, H. 2006. *Flodperlmussla – vad behøver vi gora for at redda arten? En workshop på Karlstads univeritet*

Direktoratet for Naturforvaltning 2006. *Handlingsplan for elvemusling (Margaritifera margaritifera)*. Rapport 2006-3

Høitomt, G. 2009. *Søk etter elvemusling (Margarittifera margarittifera) i 11 mindre vassdrag i Sør-Aurdal kommune og Lunner kommune. Notat basert på feltundersøkelser utført i 2009*. Kistefos Skogtjenester AS

Høitomt, G. 2008. *Søk etter elvemusling (Margarittifera margarittifera) i 7 mindre vassdrag i Søndre Land kommune, Gran kommune og Jevnaker kommune. Notat basert på feltundersøkelser utført i 2008*. Dokkadeltaet nasjonale våtmarkssenter.

Høitomt, G. 2007. *Forekomst av elvemusling i nedre deler av Lomsdalselva i Søndre Land kommune, Oppland. Notat basert på feltundersøkelser oktober 2007*. Dokkadeltaet nasjonale våtmarkssenter.

Jensen, P.E. 1996. *Forekomst av elveperlemusling og salamander i Oppland*. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 5-96, 23 s.

Kålås, J.A., Viken, Å. & Bakken, T. (red) 2006. *Norsk Rødliste 2006 – 2006 Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norway.

Larsen, B.M. & Hartvigsen, R. 1999. *Metodikk for feltundersøkelser og kategorisering av elvemusling (Margaritifera margaritifera)*. NINA-fagrapport 037: 1-41.